

L'amarg tribut del compromís

Aquesta mateixa setmana, la Sala d'Exposicions de la Caixa de Pensions de València obri les portes amb una gran mostra —quasi l'obra sencera— dels treballs del pintor i cartellista valencià Artur Ballester. L'exposició s'ha fet coincidir amb els actes de «València, capital de la República», el III Encontre d'Escriptors del Mediterrani i la Fira del Llibre.

EL TEMPS, per deferència de la Caixa de Pensions, ha tingut la primícia d'accedir als materials exposats i

Durant els pròxims dies, gràcies a la Caixa de Pensions, l'obra del gran pintor i cartellista valencià Artur Ballester podrà ser contemplada a la ciutat de València. Probablement, no en tindrem una altra oportunitat.

M. Alberola

bastant desconeguda, il·lustrador i dissenyador. Aquesta iniciativa de la Caixa s'inscriu en la política global de l'entitat: promoció d'artistes joves i rescat de figures injustament oblidades».

El pintor, el cartellista

Artur Ballester va nàixer a València, a principis d'agost de 1890, al si d'una família modesta i relacionada amb el negoci artesà dels ventalls.

mostrar-ne una petita part, ateses les limitacions del nostre espai. Un total de 91 treballs, entre dibuixos, retrats, cartells publicitaris, murals i l'obra gràfica de guerra, podran ser visualitzats conjuntament per primera volta, ja que l'obra de Ballester no havia conegut, fins ara, una exposició d'aquestes característiques.

Hem volgut saber per què la Caixa de Pensions de València ha realitzat aquest gran treball als cinc anys, quasi, de la mort del cartellista, i amb aquesta finalitat hem parlat amb Pablo Ramirez, director de la Sala. «L'exposició d'Artur Ballester a València —ens ha comentat— era un compte pendent. Jo he tingut la sort que, per tenir una relació professional i d'amistat amb Manuel Garcia, sabia que ell tenia el projecte de muntar-la, fins i tot en vida encara d'Artur Ba-

lleston. En fer-me càrrec de la Sala d'Exposicions de la Caixa de Pensions, vaig comentar a Manolo Garcia la possibilitat de fer realitat aquell vell projecte i ens hi posarem. Aquesta iniciativa està programada des de fa més de sis mesos, i per una qüestió de destí, coincideix amb els actes de la commemoració de la capitalitat de la República. Com que el tema de l'exposició tenia alguna concomitància, se'ns va demanar si es podia englobar en el mateix paquet, i no teniem cap inconvenient perquè no fos així».

«Volem que el públic valencià —continua Pablo Ramirez— conega el Ballester integral, ja que ell és només conegut com a cartellista de guerra, un Ballester que havia tocat el tema de la retratística de la burgesia valenciana dels anys 30; també el Ballester portadista de llibres, una faceta

Probablement, per aquest contacte familiar amb els colors que il·lustren els aparells de combatre les calors, va ingressar, de primer, a l'Escola d'Arts i Oficis, i, després, a l'Escola de Belles Arts de Sant Carles.

En aquell temps d'estudiant (1906-1911) col·labora gràficament en *El Cuento del Dumenche* i realitza algunes cobertes per al setmanari *La Traca Nova*. La primera mostra individual, la va realitzar al Cercle de Belles Arts de València, amb treballs al llapis, al carbó i a l'oli, influït, potser, pel pintor català Ramon Casas i Carbó i el valencià Manuel Benedito Vives.

Amb ulls desperts als nous llençaments plàstics europeus, inicia dissenys de grans plans de color de tècnica litogràfica, corrent modernista que

aleshores envaïa Londres, París i Barcelona. En aquella època, 1915, i per encàrrec d'una comissió festera —Encarnació i pintor Domingo— va construir una falla que va obtenir el sisé premi de l'Ajuntament: 50 pessetes i un estendard del pintor Garrido. El seu treball, en tot moment, estava vinculat a les necessitats de comunicació de masses del seu temps.

És per això que comença a conrear el cartell publicitari, els anagrames comercials, la il·lustració periodística i la confecció de portades per a llibres. Entre 1923 i 1929, i per amistat amb el periodista valencià Vicent Clavel, Artur Ballester treballa de portadista en

porta una acreditació entre la burgesia catalana com a retratista.

El cartell al servei de la llibertat

En els anys trenta, Artur Ballester torna a València i compagina la tasca del disseny de cobertes per a l'editorial Guerri amb la publicitat comercial. Amb l'inici de la guerra del 36, adopta una actitud militant destacada com a membre del Sindicat Únic de Professionals Liberals (CNT-AIT).

Treballa com a cartellista del sindicat anarcosindicalista, per al Ministeri de Propaganda, la Central d'Exportació de Cítrics, el Ministeri de Treball, l'Associació d'Amics de la Unió Soviètica, la Conselleria de Cultura i Propaganda de la Diputació Provincial de València i els partits PSOE i PCE. En 1937 dissenya el grandíssim mural del lema dels Hospitals de Sang, que seria penjat a la façana de l'Ateneu Mercantil de València.

Per petició del Ministeri de Comu-

Dalt, cartells de l'autor. A la dreta, l'Artur Ballester dels darrers anys.

l'editorial Cervantes. Amb aquesta experiència viatja a Barcelona amb el vaixell «Ausiàs March». Allí comença a treballar per a l'editorial Ribas i Ferrer i l'Editorial Juventud, Bruquera, Sapena, etc., alhora que també fa cobertes per a les editorials valencianes Semper i Prometeo, del polifacètic Blasco Ibáñez, del qual seria un gran amic.

El contacte amb Barcelona li facilita la possibilitat d'exposar a les Galeries Layetanas, cosa que li re-

J. V. RODRÍGUEZ

Els cartells d'Artur Ballester

Manuel Garcia*

Complau, cinc anys després de l'últim adéu d'Artur Ballester, reconstruir, en certa mida, la seua trajectòria artística, des del primer cartell premiat als inicis de segle per l'Ajuntament del «cap i casal», entorn del tema de Fires i Festes d'aquells temps, fins als ja famosos cartells de guerra, pels quals en els anys de la transició molts descobrirem l'artista un tant marginat, empobrit i fotut, en la impressionant soledat de la seua casa i el seu estudi, molt prop del mercat de Colom.

Els qui només identifiquen Artur Ballester per les seues interpretacions de mariners, aviadors i camperols de guerra, ara tenen ocasió de descobrir els altres temes amb els quals l'artista valencià, coneixedor del llenguatge gràfic europeu del segle XX, el modernisme i el decò, per exemple, es va guanyar la vida i va obtenir un prestigi al llarg de la seua trajectòria artística.

Cartells per a balls de carnestoltes, per a motius artístics i per a les festes tradicionals d'aquesta ciutat. Cartells per als productes comercials dels anys vint i els anys trenta. Cartells per als grans motius de la guerra.

Ara ja sabem que el discurs cartellístic valencià de la contemporaneïtat té en Artur Ballester un digne protagonista com a altres nivells hi ha els Calandín, Espert, Monleón, Raga i Renau.

En el tema del cartell fet al nostre país no cal ser xovinista. Només cal informar-se'n. Si en la pintura de transició entre segles comptem amb els pintors de la vàlua, l'interés i la creativitat de Muñoz de Grain, Ignasi Pina-zo i Joaquim Sorrolla, no hi ha dubte que en el cartellisme —artístic, festiu, taurí, polític i comercial— comptem, així mateix, amb una sèrie de dibuixants que, des de la seua perspectiva cultural, creen al seu temps tota una estètica —¿potser mediterrània?— que va funcionar des de principis de segle fins a la guerra espanyola.

En aquest context, Artur Ballester, amb un dibuix ferm, un domini del camp visual i una policromia molt càlida, va crear un estil molt peculiar, pel qual molta gent, sense la referència de la seua firma, el reconeixia en l'època de guerra.

Per tot això, els qui ens estimem l'art, el realisme i la gràfica, avui, amb l'Artur Ballester, a la Caixa de pensions, estem contents. □

*Crític d'art i coordinador de l'exposició.

nicacions, col·labora amb Antonio Machado, que per aquells dies residia a Rocafort, en una sèrie de targetes postals infantils adreçades als xiquets refugiats del sector republicà. Idènticament, il·lustra en les revistes de guerra com *Umbral*. A aquesta època

correspon el treball més conegut de Ballester.

L'exili interior i la impotència

Amb la victòria feixista, la vida del

pintor i cartellista —que optà per quedar-se a València— adquireix un caràcter marginal i solitari. Tota l'entusiasta activitat de la seua vida es dissol en allò que els seus estudiosos han anomenat l'exili interior. Per la seua actitud política, les autoritats militars li impossibiliten la professió.

La situació d'extrema necessitat a què és condemnat l'impulsa a malguanyar-se la vida fent classes particulars de dibuix, il·lustrant targetes de Nadal, dibuixos de càire folklòric i

J. V. RODRÍGUEZ

Cartell realitzat per al Ministeri de Treball.

poques coses més. El vell pis que habitava al carrer de Comte de Salvatierra va conèixer llargues temporades sense servei d'aigua potable ni calefacció.

Tota la seua fortuna eren tretze mil set-cents pessetes de la pensió que li abonava la Seguretat Social en els últims anys de vida. Amb l'única presència d'una auxiliar d'ajuda a domicili i les visites del crític d'art Manuel García, el pintor Artur Heras, algun periodista i membres de l'entitat Acció Cultural, Artur Ballester va acabar la condemna amb una cirrosi hepàtica complicada per un procés pneumònic. Era el 19 de juny de 1981.

Uns dies més tard, una quinzena de persones l'acompanyaren al cementiri civil de València: tres nínxols a l'esquerra hi ha Blasco Ibáñez, l'última obsessió d'Artur Ballester. Després, un silenci fred que ja li era familiar. Ara podem, gràcies a la Caixa de Pensions, contemplar-ne l'obra, encara que, a ell, no li servirà de res. □